

ئەمریکا چۆن ملی پىۋە دەئیت؟

سلاڧۇى ژىژەك

و.ۋەلىد عومەر

لە كۆتايىيەكانى مانگى سېپتەمبەر(سى ۲۰۱۴)دا، داۋى پراگە ياندنى جەنگ دژى داعش، ئوباما لە چاۋپىيەكە وتىڭدا لەگەل بەرنامەى "۶۰ خولەك"دا، ھەۋلىدا رۆلى ئەمریکا لە رووبەروو بوونەۋەى داعشدا پروون بکاتەۋە: "ھەركات لە ھەر جىيەكى دونىادا كېشە يەك درووست بېت، كەس داۋى يارمەتى لە پەكىن و مۆسكۆ ناكات، [بەلكو] ھانا بۆ ئىمە دىنن... ھەمىشەش ھەروايە. ئەمریکا رېيەرە. ئىمە نەتەۋە يەكى زەرورىن". مەسەلەكە سەبارەت بە كارەساتە ژىنگەيى و مروىيەكانىش ھەر بەم جۆرە يە: "ھەركات توفانىك لە فلىپىن ھەلدەكات، سەيركە بزانه كى يارمەتى فلىپىنەكان دەدات. كاتىك بومەلەرزە يەك لە ھايتى پروودەدات، سەيركە بزانه كى سەركردايە تى يارمە تىيە مروىيەكان دەگرېتە ئەستۆى خۆى و بنىاتنەۋەى ھايتى مسۆگەر و داين دەكات. ئىمە ۋەھا ئىشەكە ھەلدەسورپىن و ھەر ئەمە يە كە ئەمریکا دەكاتە ئەمرىكا".

بەلام لە مانگى ئۆكتۆبەردا، ئەمرىكا پەيوەندىي كرده تارانەۋە و لە نامە يەكى نھىندا بۆ ئايەتوللا خامنەيى، پىشنىارى دۆستايە تىيەكى بەرفراوانترى لە نيوان وىلايەتە يەكگرتوۋەكان و ئىراندا كرد سەبارەت بە بەرژەۋەندىيە ھاۋبەشەكانىان لە رووبەروو بوونەۋەى چەكدارەكانى داعشدا. كاتىك ھەۋالى ئەم نامە نھىيە بلاۋبوۋەۋە، كۆمارىخۋازەكانى ئەمرىكا دژى ۋەستانەۋە و بە ژىست و نىشانەى لاۋازىيان دا يە قەلەم

که تهنیا ده بیته هوی به هیزبوونی نیگای سوکایه تیئامیزی ئیران دهرهق به ئەمریکا. وهك بلیی زلهیزه که خهریکه ده که ویت. ئەمریکا بهم جوړه تهراتین و ملهپوری ده کات: ئەوان به هوی تاکره و بیه وه له دونیایه کی فرجه مسهردا هه موو رۆژیک جهنگ هه لده گیر سینن و ئەگه ری ناشتی له بارده بن، ئەوانیتر کاره چه په له کانی بو ئەنجامدهن- بو چین و روسیا که کیشی خوئیانیان له گه له فنده میتاله ئیسلامیه کانداهیه- دوايين دهره نجامی داگیرکردنی عیراقیش ئەوه بوو که ئەمریکا دهسه لاتی سیاسی خوی به ههردوو دهست خسته گیرفانی ئیرانه وه (پیشتریش ئەمریکا له ئەفغانستان تووشی دۆخیکی لهم جوړه بیووه وه، ئەویش ئەو کاته کی یارمه تیدانی چه کداره کانیان بو رووبه روو بوونه وهی داگیرکه رانی سوڤیهت بووه هوی له دایکبوونی تالیان). سه رچاوهی سه ره کیی ئەم کیشانه بریتیه له گوړانی رۆلی ئەمریکا له ئابوری جیهانیدا. سه رده می ئابوری رووی له کوئیایه، سه رده میک که له سه ره تاکانی هفتا کانداه به و شته دهستی پیکرد و له دایکبوو که "یانیس فاروفاکیس"ی وه زیری دارایی یونان] پیی ده لیت (دیوی جیهانی- ئەو دیوهی که له شی هی مرۆڤه و سه ریشی هی گا). داینه مویه کی دیوناسا که ئابوری جیهانی له سه ره تایی هه شتاکانه وه تا ۲۰۰۸ به گه ر ده خات. کوئیای شهسته کان و سه ره تایی هفتاکان تهنیا سه رده می قهیرانی نهوت و بیازاری هه لاوسان [stagflation] نه بوو؛ برپاره کهی نیکسون بو پشگو یخستنی ستانداردی زپر بو دۆلاری ئەمریکی نیشانه یه ک بوو بو جیگو رکییه کی زور ریشه بیتر له رۆل و کارکردی بنچینه یی سیسته می سه رمایه داریدا. له کوئیای شهسته کانداه، ئەمریکا چیتر له توانیدا نه بوو بهها زیاده کهی (یان زیاده بایه کهی) له ئەوروپا و ئاسیادا بخاته گه ر: ئەم زیادانه، کورتیان هینا. له سالی ۱۹۷۱، ویلایه ته یه کگرتووه کان وه لامیکی بویرانه ی دهرهق بهم جو له ستراتیژییه [که وتن و هه رهس] دایه وه: له جیاتیی بهر زکردنه وهی کورتهینانه گه شه سه ندووه نه ته وه بیه کان، برپاریکی ته واو پیچه وانهی دا: "زیادکردنی کورتهینانه کان". ههروهها "کی"ش ئەمه ده داته وه؟ باقیه کهی دونیا؟ چۆنچونی؟

به گواسته وهی به رده وامی ئەو سه رمایه ی که بیوچان به دوو ئوقیانوسه گه وره که دا تیده په ریت تاکو کورتهینانه کانی ئەمریکا بشاریته وه و داپوشیت: پیویسته ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا رۆژانه نیو ملیار دۆلار بو خه رجیه کانی خوی هه لوشیت و به مانای ته واوی وشه که مه سه رفکه ری ئەو جیهانه "کینزی"یه که ره وره وهی ئابوری جیهانی هه لده سوړییت. ئەم ره وته ی سه رمایه پشت به میکانیزمیکی ئالۆزی ئابوری

ده به ستييت: هه موان وهك سه نته ريكي ئه مين و جيگير "متمانه" به ئه مريكا ده كه ن تاكو پاشماوه كه ي تری جيهان، له ولاته عه ره بيه به ره مه ميه نه كانی نه وته وه تا ئه وروپای رۆژئاوا و يابان و ته نانه ت له مپرودا چينيش، زياده ي قازانجه كه يان له ويلايه ته يه كگرتوو ه كاندا سه رمایه گوزاری بكن. له و پرووه وه له نيگای يه كه مدا ئه م "متمانه" يه شتيكي ئايدولۆژی و سه ربازيه نهك ئابوری، بويه كيشه ي ئه مريكا ئه وه يه چۆن بتوانيت پاساوی رۆله ئيمپرياليستيه كه ي خوی بداته وه و شه رعيه تي بداتي. بۆ ئه مه ش پيوستي به جوريك له جه نگی به رده وامه و، خوی وه كو پاريزه ري گشتي ده ولته "ئاساييه كان" پيشان ده دات له به رامبه ر ده ولته "سه ركيش و ياخييه كان" دا. به لام ته نانه ت به ر له وه ي ئه مريكا به ته واوی جيبي پي خوی قايم بكات، ئه وا ئه م سيسته مه جيهانيه (به هوی ئه وله ويه تي دۆلاری ئه مريكيه وه وهك دراوی جيهانی) له حاله تي دارووخان و جيگور كيدا يه له گه ل... له گه ل چ شتيك!؟

هه موو گرژيه كانی ئه مپرو له سه ر ئه مه يه. "سه ده ي ئه مريكا" روو له كۆتاييه و وا خه ريكه ورده ورده درووستبوونی كۆمه ليك سه نته ري سه رمایه داربي جيهانی ده بينين: ئه مريكا، ئه وروپا، چين و ئه مريكای لاتين، كه هه ري به كه نوينه ري سه رمایه داريه به ئيتيما تاييه ته كه ي خويه وه: ويلايه ته يه كگرتوو ه كانی ئه مريكا نوينه ي سه رمایه داربي نيوليبراله، ئه وروپا نوينه ري ئه و شته يه كه له ده ولته خۆشگوزه رانه كان ماوه ته وه، چين نوينه ري سه رمایه داربي ده سه لاتخوازانه يه و، ئه مريكای لاتينيش نوينه ري سه رمایه داربي پوئوليستي. زله يزه كۆن و تازه كان، يه كتري تاقی ده كه نه وه و هه ول ده دن نوسخه ي خویان سه به رته به رپسا جيهانيه كان به سه ر يه كترا سه پين و، دياره ئه م رپسا يانه ش له رپگه ي نوينه ره كانی خویانه وه تاقی ده كه نه وه كه بریتين له ده ولته به چكۆله كان. له م پرووه وه دۆخی هه نوکه [سی جيهان]، ليكچوونيكي سه يری له گه ل سالانی ده وروبه ري ۱۹۰۰ ده يه كه هه ژمونی ئيمپراتۆريه تي به ريتانيا له لايه ن ده سه لاته نوويه كانه وه كه وته ژير پرسياره وه و، به تاييه ت ئه لمانيا كه داوی پشكي خوی ده كرد له كيك و شيرينيه كه ي ئيمپرياليزم. ناوچه ي بالكان يه كيك بوو له مه يدانه كانی رووبه روو بوونه وه ي ئه م هيزانه. ئه مپرو ئه مريكا، رۆلی به ريتانيا [سی ئه وكات] ده گيريت. هيزه تازه كان چين و روسيان و، بالكانی [ئه وساش] خوره لاتی ناوه راست [سی ئيستايه]؛ هه ر شه ره كۆنه كه يه له سه ر هه يم نه ي جيوپۆله تيكي. ئه وه ته نيا ئه مريكا نيه كه گيرۆده ي ديوه ئيمپرياليستيه كانيه تي، به لكو مۆسكۆش ده نگیك

له جوړجیا و ئوکرانیاوه ده بیسیټ، رهنګه که مه که مه ده نګیک له ولاتانی ناوچه ی بالکانیسه وه بیسیټ...

هاوته ریې و لیکچوونیکې چاوه پرواننه کراوی تریش هه یه له گه ل دؤخی پیش ده سپیکردنی جه نګی جیهانی یه که مدا: له و مانګانه ی دوا پیدا، میدیاکان به به رده وامی له مه ترسیې پروودانی جه نګی جیهانی سیېم ئاګادارمان ده که نه وه. هه ندیک سهردیږی وه که ئه مانه زور ده بیتریت: "سوپر چه کی هیزی ئاسمانیې روسیا: وریای فرۆکه ی شه به حی PAK-FA بن!"، یان "روسیا ئاماده ی ده سپیکردنی جه نګه و تاراده یه کیش به و زووانه براوه ی شه ږی ئه تومییه له گه ل ئه مریکادا". پوتینیش لانیکه م، هر هه فته یه که جاریک هه ندی قسه ی ورووژینه ر و فیتنه بازانه دربارهی پوژئاوا ده کات و، یه کیک له پیاوه دیاره کانی ئه مریکا یان ناتوش دژی ده سه لاتخوازییه ئیمریالیستییه کانی روسیا هه لوئیست وهرده گریټ. روسیا خه می ئه وه یه تی ناتو گه ماروی بدات، له کاتیګدا دراوسییه کانی روسیا نیګه رانی په لاماری روسه کانن و مه سه له که هه روا دریزه ی هه یه. ریتم و ئاوازی نیګه رانی ئه م ئاګادارکردنه وانه ش له پرواله تدا ئاګره که خو شده که ن-رېک وه که ده یه کانی پیش ۱۹۱۴. له هه ردو و حاله ته که دا، هر ئه و میکانیزمه خورافییه له ئارادایه وه که بللی قسه کردن له باره ی شتیکه وه ده بیته ریګر له پروودانی ئه و شته. ئیمه هه موومان ئاګامان له ئه گه ری پروودانی مه ترسییه که یه، به لام پروا ناهینین که هه ر به راستی پرووبدات-رېک هه ر له بهر ئه مه یه که رهنګه پرووبدات. به دربرپینیکې تر، ته نانه ت گه ر پروا به وه ش نه که ین که مه ترسییه که به راستی رهنګه پرووبدات ئه و ا دیسان هه ر ئاماده ی پروودانی شته که ین-هه روه ها ئه م جوړه ئاماده باشییه عه مه لیانه که عاده ته ن میدیا گرنگه کان پشتگوئی ده خه ن، زورجار له میدیا په راویزه کانه وه پروومال ده کریټ. له ویلاگی سه نته ری توژیینه وه ی جیهانگیریدا هاتوه:

((ئه مریکا له دؤخی جه نګدایه. گه رچی له ماوه ی زیاد له ده سالی پیشوودا سیناریوی جیهانی جیهانی سیېم به سه ر ته خته ره شی پیتاګونه وه هه بووه. پرووبه پرووبونه وه ی سه ربازی له گه ل روسیادا ئیستا له "قوناغی عه مه لی" دا ده خه ملیتریت. ئیمه له به رده م جوړیک "جه نګی سارد" دا نین. چیتر هیچکام له ریګه چاره ئه منییه کانی سه رده می جه نګی سارد هه یمه نه و رولی خو ی ناگیږیت. دانانی یاسایه کی گرنگ (758.H.R) له لایه ن ئه نجومه نی نوینه رانی ویلایه ته یه کگرتووه کانه وه له چواره می دیسامبه ری ۲۰۱۴د" که چاوه پروانی پشتیوانی ئه نجومه نی سینایه" له ئه مری واقیعدا گلوی سه وز بو سه روکی ویلایه ته یه کگرتووه کان و فه رمانده ی گشتی هیزه کانی ئه مریکا هه لده کات

که به بی پشتگیری کونگره فرمانی دهسپیکردنی شهر له گهله روسیادا دربکات. ناسایشی جیهان له بهردم مهترسیدایه. ئەم بۆچوونه میژووویه- [ی که دهلیت] توانای ههیه کاریگری بخاته سهر گیانی ملیونان مرۆف له سهرتاپای جیهاندا- تارادهیهک هیچ پرومالتیکی میدیایی نهکرا. سانسور و بیدهنگییهکی میدیایی پرویدا و له سییهمی دیسامبه، وهزارهتی بهرگری فیدراسیونی روسیا ههوالی دروستکردنی دامهزراوهیهکی نوێی سیاسی-سهربازی راگه یاند که له ساتهوهختی جهنگدا کاروبارهکان دهگریته ئەستۆی خۆی. روسیا خهریکی خستنهگهری توانای نوێی بهرگری میللیه که مه بهست لێی چاودیریکردنی هه ره شه کانه له کاتی ئاشتیدا، بهلام له کاتی جهنگدا کاروبارهکانی ولات هه مووی دهگریته ئەستۆی خۆی".

بۆ ئهوهی مه سه له که له مهش ئالۆزتر بییت، ئەوا فاکته ریکی تری سییه میش دیته سهر زلهیزه نه یاره کۆن و نوویه کان: بزووتنه وه په رگیره فنده میتتاله کان له ولاتانی جیهانی سییه مدا که هه موو زلهیزه کان رته ده که نه وه به لام هه زیشیان لیه تاکو له گهله هه ندیکیاندا ده ست بده نه یه کگرتنیکی ستراتیژی. شتیکی سه یر نه که ته نگانه [و دۆخه ناخۆشه که مان] له جاران زیاتر ته مومزای ده بییت. له مملاتیکانی ئیستادا پیگهی هه رکهس له کویدا یه؟ چۆن ده کریت له نیوان داعش و ئەسه ددا یه کیان هه لبریت؟ له نیوان ئیران و داعشدا یه کیان هه لبریت؟ ئەم جوړه ته مومزانه ده بیته هۆی زیادبوونی خه رجیبه سهربازیبه کان و سهره نجامیش زیادبوونی ئەگه ری جهنگ. ته مومزیک لیره دا هه یه: ئەمه جیا به له ده رکه وتنی فرۆکه کان و ئامرازه جهنگییه کانی تر که بانگه شه ی جهنگیکی پاک و پوخته و سه رووته کنیکی و بی کوشتر ده که ن (دیاره له لای ئیمه وه!).

گه ر پيشگریمانان و پره نسیی بنچینه یی جهنگی سارد له سه ر بنه مای شیتانه ی (MAD) ("له ناوچوونی هه تمبی هه ردوولا" به مه رچی یه کسانیی هیزی ئەتۆمی ولاته نه یاره کان) بو بییت، ئەوا پره نسیی بنچینه یی جهنگی ئەمرو دژی تیرۆر له پرواله تدا پیچه وانه که یه تی: بنه مای شیتانه NUTS (په لاماردانی پیگه ئەتۆمییه کان)، واته ئەو ئایدیایه ی که گوایا ده توانریت توانا ئەتۆمییه کانی دوژمن له په لاماریکی مووبه مووی ئاسمانیدا له ناو بیریته (هیرشیک که ته نیا ئامانجه که ویران ده کات تا بتوانیت زیان به که سه کان و بینا کانی ده وره به ری ناگه یه نییت)، ئەمه له کاتی کدا قه لغانی دژه موشه کیی ئیمه، خۆمان له هه ر دژه هیرشیکی دوژمن ده پاریزیت. وردتر بیلیین، ویلا یه ته یه کگرتووه کان ستراتیژیکی جیا که ره وه قبول ده کات: ده ربه ری روسیا و چین،

بە جۆریك دەجولیتەوه وهك بلیی هیشتاش هەر له چوارچۆیهی لۆژیکی MAD دا، به کاتیکیدا سه بارهت به ئیران و کۆریای باکور دهکهوێته ئهو قهلهقهوه که لۆژیکی NUTS بخاته گهر. له میکانیزمی ناکۆک و دژئامیزانهی MAD دا جیگهی لۆژیکی "پیشبینی به دیهینه رانه" (جۆریك له پیشبینی که به وتنی پرووده دات، یان جۆریکه له پیشبینی ئارهزوو کراو) له گهڵ "نیه تیکی خو-پوچه لکه ره وه" دا جیگۆرکی ده بیته: خودی ئهو راستیهی که ههردوولا ده توانن دلنیا بنه وه که لایه نه کهی به رامبه ر به هه موو هیزه ویرانکه ره کهی خو یه وه به رپه رچی هی رشه چاوه روانکراوه که ده داته وه، ئه وه مسۆگه ر ده کات که هیچ لایه کیان جه نگه که ده ست پیناکات. به پێچه وانه وه، لۆژیکی NUTS ئه وه یه که ده توانیت دوژمنه که ت له چه ک دا بمالیت، ئه ویش گه ر دلنیا بین ده توانین به بی هیچ جۆره سزایه ک په لاماری بده ین. ئه و راستیهی که ئه م دوو ستراتیژه ته واو ناکۆکه له یه ک کاتدا له لایه ن زله یزیکه وه له ئارادایه، به لگه یه که بۆ خه یالپلاوی و وه می بنچینه یی کۆی ئه م شیوازه ئه رگۆمینه ته. چۆن ده توانین پێ له گلۆربوونه وه بگه رین بۆ ناو ئه م گۆماوه؟ هه نگاوی یه که م ئه وه یه که هه موو ئه و قسه نیمچه عه قلانیانه بخه ینه لاوه که ده لیته پێویسته "پیسکه ستراتیژییه کان" قبول بکه ین. به ته واوی ده بیته ئه و تیروانینه راسته هی لئاسایه بۆ پیشکه وتنی په ره سه ندووانه ی میژوو پشتگۆی بخه ین که گویا پێویسته هه ر چه رکه ساتیک له نیوان ئه کته جیاوازه کاندایه شتیک هه لبژیرین. مه سه له که ته نیا خۆدووورگرتن له ریسک یاخود بریاردانی درووست نیه له هه ناوی دۆخی جیهانیدا، به لکو مه ترسییه راسته قینه که له هه ناوی ئه م دۆخه خۆیدا نوستووه، واته له "چاره نوس" ماندا. گه ر به و جۆره ی که "مل ده نیین" به رده وام بین ئیدی هه رچه نده پارێز بکه ین و "ئیحتیات" وه ربه گه رین ئه وا مه حکومین به له ناوچوون. ده بیته ئه م ریسکه وه کو چاره نوسی خۆمان قبول بکه ین رێگه چاره ی پارێزکارانه ی زۆر و خۆدووورگرتن نیه له ریسک. به هۆی ئه م رێگاچارانه وه تووشی ئه و لۆژیکه ده بینه وه که به کاره سات کۆتاییدیت. رێگه چاره ئه وه یه که ئاگامان له و په یوه ندیه پر ته قینه وانه بیته که دۆخه که مه ترسیدارتر ده کات. هه رکه ئه م کاره مان کرد ئه وا ده بیته ده رگیری کاری قورس و درێژخایه نی گۆرینی خه سلله ته کانی کۆی بارودۆخه که ش بین. له مه زیاتر ناتوانین هیچی تر بکه ین. له پرووداویکی سه یردا و به ر له م وته یه ی ئۆباما که گویا "ئیمه به م جۆره ملی پێوه ده نیین"، کاتیک سه رنشینانی گه شتی ژماره ۹۳-ی ئاسمانی یونایتد ئایرلاینز په لاماری رقینه ره کانی ۱۱-ی سیپته مبه ریان دا، دوایین رسته که له یه کیکیان (واته تۆد یمه ر)

بیسترابوو ئەمه بوو: "جەماعەت ئامادەن؟ یاللا با ملی پیۆه بنیین؟". بەم جوۆرهیه که ئیمه هەموومان ملی پیۆه دەنیین، بۆیه دەتوانین بلیین وەرن با هەموومان ملی پیۆه بنیین و، نەك هەر فرۆکه که بەلکو سەرتاپای هەسارە که مان لەناوبیەین.

لەم دوو سەرچاوهوه کراو ته کوردی:

۱. <http://www.magiran.com/npview.asp?ID=3083671>

۲. http://inthesetimes.com/article/17437/how_the_united_states_rolls?